

ХДР

1918-yil
21-iyundan chiqa
boshtagan

№5, 2024-yil
7-fevral,
chorshanba (32.803)

Birgalikda ijtimoiy davlat sari!

O'zbekiston ovozi

Ijtimoiy-siyosiy gazeta

ЭЛЕКТРОМОБИЛЬ ТАРМОФИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТАКДИМОТ ҚИЛИНДИ

Президент Шавкат Мирзиёев 6 февраль куни электромобиль ишлаб чиқарни кенгайтириши чора-тадбирлари бўйича тақдимот билан танишиди.

Мамлакатимизда автомобилсозлик бўйича катта тажриба ва инфратузилма бор. Бугунги кунда 8 та заводда ўнлаб турдаги автомобиллар, йўловчи ва юк машиналари, қишлоқ хўжалиги ва маҳсус техникалар ишлаб чиқарилмоқда. Яна 2 мингдан зиёд корхонада кооперация асосида бутловчи ва эҳтиёт кисмлар тайёрланмоқда.

Ўтган йили декабрда бўлган йигилишда давлатимиз раҳбари электромобиллар хаётга тез кириб келаётганини таъкидлаб, бу соҳани ўзлаштириш бўйича топшириклир берган эди. Жорий йил январда Хитойдан давлат ташрифи чогида Президентимиз "BYD" компаниясининг бош кароргоҳида бўлди. Ушбу компания билан ҳамкорликда Жиззах вилоятида гибрид ва электр автомобилларни йигиш бўйича лойҳа бошланди. Компания раҳбари билан музокара чогида якин истиқболда ишлаб чиқариш кувватини йилига 500 минг донангача етказиш бўйича фикр алмашилган эди.

Бу замон талаб қилаётган йўналиши. Сўнгги уч йилда Узбекистонда электромобиллар сотуви 10 баробар кўпайган. 2023 йилда импорт қилинган автомобилларнинг 35 фоизини электромобиль ва гибридлар ташкил қилган.

Шу боис мутасаддиларга бу йўналишдаги марраларни кенгроқ олиб, лойҳаларни жадаллаштириш бўйича кўрсатмалар берилди. "BYD" компанияси ҳамкорларини жалб қилиб, электромобиллар учун бутловчи қисмларни ўзлаштириш зарурлиги таъкидланди.

Мазкур янги тармоқда рақобатбардош бўлиш учун, энг аввало, инновация ва илғор технологиялар керак. Шу боис Түрин политехника институти, мұҳандислик марказлари, илмий институт ва лабораторияларни ўзаро боғлайдиган яхлит тизим яратиш вазифаси қўйилди.

Шунингдек, бу соҳа ривожланиши билан мутахассис ва ишчиларга талаб ортади. Якин уч йилда бу талаб 10 мингга этиши мумкин. Шунинг учун мәлакали кадрлар тайёрлашни ҳозирдан бошлаш кераклиги қайд этилди.

Электромобилларни қувватлаш станцияларини ривожланириш бўйича дастур ишлаб чиқилиши белгиланди.

[president.uz](#)

2

ЖАМОАТЧИЛИК МУҲОКАМАСИ

ҚЎШИМЧА ТАКЛИФЛАР ҚЎНІ

«Ўзбекистон-2030» стратегиясиниң «Ёшлар ва бизнесни кўллаб-кувватлаш йили»да амалга оширишга оид давлат дастури лойиҳаси кенг жамоатчилик муҳокамасида бўлиб турибди.

Давлат дастури лойиҳаси 5 та қисм ва 100 та мақсаддан иборат.

Очиғи, давлат дастури ёки бошқа бирор бир лойиҳанинг кенг жамоатчилик

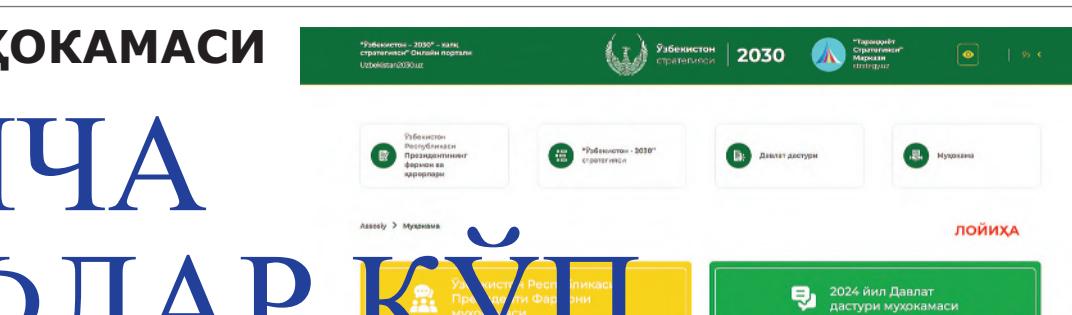
муҳокамасига кўйилиши жамиятимизни ҳайрон қолдирмай қўйди. Тўғри 5-6 йил олдин бундай жараён ҳақида тасаввурга ҳам эга эмасдик. Ҳозир жамият ҳаётига молик кўплаб масалалар жамоатчилик муҳокамасига қўйилиб, сизу биз билдириган таклиф ва ташабbusлар ёрдамида сақалланмоқда.

Муҳокамалар лойиҳа ташабbusкорлари ва жамоатчилик ўртасидан ўзаро тушиниш, бир-бира ишонч муҳитини яратишга ёрдам беради. Бугун давлат дастури ёки қайсида қонун лойиҳасини муҳокама қиласётган шахс эртага ҳеч бўлмагандан оиласи, кўни-кўниши ёки мажалла қўйди. Доирасида муҳокама қилинадиган масалада таклиф бериси, фикр айти олиши шубҳасиз. Бу жамиятимиздан энг хаёвли иллатлардан бири бўлган лоқайдилардан холос бўлишимизда муҳим аҳамиятга эга-дир.

Давлат дастури лойиҳасидан Халқ демократик партияси ғояларига тўлиқ мос келадиган мақсад ва вазифалар ҳам ўрин олмоқда. Аввало муҳим лойиҳа депутатлар ва партия фаолларидан изчил кўллаб-кувватланаётганини таъкидлаш жоиз.

Албатта, мақсадларни янада аниқлаштириш, қамровини кенгайтириш бўйича кўшимча тақлифлар билдирилмоқда.

Жумладан, 13-мақсадда «Аҳолининг юкумли бўлмаган касалликларни олди-

49-бандни қўйидаги тартибда баён қилинишини мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблашмоқда:

«Ўзгалар парваришига муҳтож бўлган шахсларга ижтимоий хизматлар кўрсатиш тизимини такомиллаштириши ҳамда ўйда ижтимоий хизмат дастурини амалга ошириши».

Шунингдек, дастур лойиҳасидаги 23-мақсадда кўзи ожиз шахсларга хорижий тилларни ўрганишда кулай ва мақбул муҳитни яратиш ҳамда комплекс методологияни ишлаб чиқки, ўрганиш инфратузилмасини ривожланириш, шунингдек, ушбу мақсадда ногиронлиги бўлган шахсларга муносаб иш ўринлари яратиш, субсидияланган иш ҳақи ва иш жойларини таъминлашни 2 баробарга ошириши, деб тўғлдириш каби қатор тақлифларини билдиришмоқда.

Партия фаоллари эса кўзи ожиз шахсларга хорижий тилларни ўрганишда кулай ва мақбул муҳитни яратиш ҳамда комплекс методологияни ишлаб чиқки, ўрганиш инфратузилмасини ривожланириш, шунингдек, ушбу мақсадда ногиронлиги бўлган шахсларга муносаб иш ўринлари яратиш, субсидияланган иш ҳақи ва иш жойларини таъминлашни 2 баробарга ошириши, деб тўғлдириш каби қатор тақлифларини билдиришмоқда.

Этиборлиси, давлат дастури лойиҳасидан ўрин олган ҳар бир вазифа, уни амалга ошириш механизмилари ва масъуллар ҳам аниқ белгиланмоқда. Бирор вазифа бажарилмай қолса, жамоатчилик кимга мурожаат қилишини билади. Бу масъулларда ҳам ўзига биринчилик топширилган топширика янада жиддий ёндашишга туртикли беради.

Дастур бўйича 6 январь ҳолатига кўра, 1690 дан ортиқ тақлифлар берилган. Муҳокамалар 2024 йилнинг 31 январидан 9 февралигача давом этади.

ЭЛЕКТОРАТ МАНФААТИ

ИНКЛЮЗИВ ТАЪЛИМ

4-5 САҲИФАЛАРДА

СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ
МАСЬУЛЛАР ВА
МУТАСАДДИЛАР
УЯЛИШИ КЕРАК

3

ЯНГИ РУКИ: ДАСТУР ВА АМАЛ

ЎЗБЕКИСТОН ХДП МУХИМ МАҚСАДИГА ЭРИШДИ

“Янги Ўзбекистонда – янги сайловлар” шиори остида 2019 йилги парламент ва маҳаллий кенгашларга сайловлар янгича рух ва кўтарилик кайфиятда ўтганди. Ўшанда Ўзбекистон Халқ демократик партияси Сайловолди дастурида бир қатор муҳим ташабbusларни амалга ошириш режалаштирган эди.

Орадан 5 йилга яқин вақт ўтмоқда, янги сайловлар остонасида турибмиз. Партия дастурида белгилаган устувор мақсадларга қанчалик эришишди, деган савол жуда долзарб. Сайловчilar, жамоатчилик, албатта, бу саволга жавоб кутади. Халқ демократик партияси масъулиятни англаган ҳолда, амалий натижалар учун интилиб келмоқда.

Сайловдан кейин асосий 12 қадам белгилаб олинган эди. Партия депутатлик корпуси орқали уларга қандай эришаштани ҳақида аниқ факт ва далилларни таҳлил қилишини бошлаймиз.

Бугун БИРИНЧИ ҚАДАМ хусусида сўз юритамиз.

Ўзбекистон ХДП Сайловолди дастурида аҳоли турмуш даражасини белгилашда, ижтимоий сиёсат ва давлат ижтимоий дастурларини ишлаб чиқиб жорий этишда, шунингдек, меҳнатга ҳақ тўлаш, пенсиялар, стипендиялар, нафақалар ва бошқа ижтимоий тўловларнинг энг кам даражасини белгилашда ҳалқаро ҳамжамиятда умумқабул қилинган кўрсаткичлар, яъни яшаш минимуми ҳамда уни қўллаш тартибини амалиётга киритиш зарурлигини белгилаб олган эди.

ТАШАББУСНИНГ ДОЛЗАРЛИГИ

БИРИНЧИДАН, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг (аввалинга таҳрир) 39-моддасида “пенсиялар, нафақалар, ижтимоий ёрдам бошқа турларининг мидори расман белгилаб қўйилган тириклилар учун зарур энг кам мидордан оғулиши мумкин эмас”лиги қайд этилган, бироқ ушбу Конституцияий норма амалда 27 йилдан бери ишламай келаётганди.

Иккинчидан, мамлакатимизда яшаш минимумини аниқлашнинг ҳуқуқий меҳанизмлари ва мезонларнинг йўклиги, тўғрироғи, шу вақтгача белгиланмаганинг ўзини ўзи бошқариш органлари томонидан тўлашадиган ижтимоий нафақалarga ҳақиқатда муҳтоҳ оиласларни аниқлаб олишига имкон бермаётганди.

Бу Халқ демократик партияси учун ўта муҳим масала эди. Камбағалликни қисқартиш, бирорадаги ишларни сифатида ва самарали ташкил этиш бир қатор омилларга боғлиқ. Шулардан энг муҳими камбағалликни белгиловчи мезонларни аниқлаштириб олишидир. Бундай мезон бўлмаса, аслида ким, нима учун камбағаллигини айтишнинг ўзи асосли эмасди.

МИНИМАЛ ИСТЕЙМОЛ ХАРАЖАТЛАРИ ЎЗИ НИМА?

Минимал истеъмол харажатлари (МИХ) – моддий ва бошқа ижтимоий ёрдамга муҳтоҳ ахолининг мақсадли гурухини аниқлаш мезони ҳисобланади. МИХ орқали камбағаллик чегараси белгиланади. Моддий имконияти шу чегарага етмаган ёки ундан паст оиласларга давлат томонидан моддий ва ижтимоий кўмак берилади.

Жаҳон тажрибасида минимал истеъмол харажатлari кўрсаткичидан қўйидаги мақсадларда фойдаланилади:

моддий ва бошқа ижтимоий кўмакларга муҳтоҳ ахолининг мақсадли гурухини аниқлаш;

мамлакат камбағаллик чегарасини белгилашда фойдаланиш ва бунда таргет гурӯҳдаги ахолининг реал истеъмол хусусиятлari ва талабларни инобатга олиш;

камбағалликка қарши курашиш стратегияси ва дастурларида белгилangan вазифа ва чора-тадбирларнинг натижадорлиги ҳамда манзиллигини ошириш, шунингдек, уларнинг доимий мониторингин юритиш;

пенсиялар ва нафақаларнинг энг кам мидорини белгилаш, шунингдек, камбағал оиласларга бериладиган бошқа турдаги моддий кўмакларни кўрсатиш учун фойдаланилади.

АМАЛИЙ ИШЛАР

2020 йилнинг 3 июн куни Президент раислигида камбағалликни қисқартириш масалалари бўйича ўтказилган видеоселектор ийғилишида 2020 йил 1 октябрчага тириклик учун зарур энг кам мидор бўйича ҳуқуқий асосларни ишлаб чиқиш вазифаси кўйилди. Шу йили минимал истеъмол харажатларни ҳисоблаш учун республиканинг барча худудларидан танлаб олинган 5 400 та уй хўжаликларида сўровнома ўтказилиб, улар 10 та гурӯҳга бўлниш ва ушбу оиласлар орасидан энг кам харажат ва даромадга эга бўлган 30% уй хўжаликлари ахрариди.

Сўровнома натижасида олинган маълумотлар асосида мазкур оиласларда жон бошига кунлик истеъмол қилинадиган озиқ-овқат (2200 ккал) ва зарур бўлган ноозик-овқат товарлар ҳамда хизматлар учун минимал истеъмол харажатлар 2021 йилда киши бошига

440 минг сўмни ташкил этиши белгиланди.

2021 йил 27 августанда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг “Минимал истеъмол харажатлari қўйматини ҳисоблаш тартибини амалиётга жорий қилинди” қарори қабул қилинди.

Шу тариқа мамлакатимизда минимал истеъмол харажатлari амалиётга жорий қилинди. Бу камбағаллик чегарасини аниқлашга ҳам асос қилиб олинди.

Бошқасига айтганда, минимал истеъмол харажатларini белгилаш орқали “камбағаллик” тушунчасининг ҳам моҳияти, унинг аниқ чегараси ҳақида одамларнинг онгida тасаввур пайдо бўлди.

НАТИЖАЛАР ҚАНДАЙ БЎЛДИ?

Минимал истеъмол харажатларinинг жорий этилиши ижтимоий тўловлар ва нафақаларнинг энг кам даражасини қайта кўриб чиқиши имконини берди. Бу 2021 йилда ўзида ногиронлар, шунингдек, бокӯвчини ўйқотган оиласлар учун энг кам пенсия ва нафақалар мидори 10 фойздан 50 фойзгача оширилишига олиб келди.

Фаол ижтимоий сиёсат юритиши замин яратиди. Натижада бугунгина кунга келиб 2 млн дан ортиқ одам ижтимоий нафақа оляти.

Камбағаллик чегараси белгиланди. Энди ким, нима учун камбағал эканлиги ойдинлашди. Ўз-ўзидан камбағаллик даражасини қисқартириш бўйича катта ислоҳотлар амалга оширила бошланди. Масалан, расмий маълумотларда келтирилган рақамларга ётибор берсак, камбағалликка қарши курашини янги тизими яратилган 2021 йилда камбағаллик даражаси 17 фойзни ташкил қилган. Бу 2021 йилда Ўзбекистон аҳолисининг 6 миллионга яқини камбағаллигини англатади.

2023 йил якунларига кўра, Ўзбекистонда камбағаллик даражаси 11 фойзни ташкил қилмоқда.

Камбағалликни қисқартириш йўлида олиб борилаётган ишлар Халқ демократик партиясининг бу борадаги гоя ва мақсадларни амалга оширишга бораётганини англашади.

ДАВЛАТНИНГ ИЖТИМОИЙ МАСЪУЛИЯТИ ОШМОҚДА

Жорий йил бошидан минимал истеъмол харажатлari микдори янгиланди, 621 минг сўм этиб белгиланди. Бу қотиб қолган рақам эмас ва у ҳар йили чукур таҳлиллар асосида доим янгиланиб боради.

Энг асосийи, яқин йилларгача умуман йўқ бўлган тизим бугун бор, амалий натижалар бериб, миллионлаб юртдошларимизга фойдаси тегмокда. Давлатнинг ижтимоий масъулияти бўлишини таъминламоқда.

Ижтимоий ҳимоя миллий агентлиги-нинг маълум қилишича, МИХ миқдорининг оширилиши натижасида “Ижтимоий ҳимоя ягона реестри” ахборот тизими орқали кўшимча 63 минг нафар кам таъминланган оиласи болалар нафаси ва моддий ёрдам тайинланиши кутилмоқда.

МИХ қиймати қайта кўриб чиқилиши натижасида жорий йил якунига қадар нафақалар учун давлат бюджетидан кўшимча 216 миллиард сўм маблағ йўналтирилади. Мазкур нафақаларни қайта ҳисоблашда фуқароларнинг мурожаати талаб этилмайди.

МУНТАЗАМЛИК ЗАРУР

“Минимал истеъмол харажатлari қўйматини ҳисоблаш тартибини амалиётга жорий этиш тўғрисида”ги қарорга кўра, Статистика агентлиги минимал истеъмол харажатлari ва камбағаллик даражасини ҳисбот йилидаги инфляция даражасидан келиб чиқиб, кейинги йилнинг 20 январига қадар эълон қилиб бориши керак. Ўтган 2023 йилда минимал истеъмол харажатларini белгилаб кечикиб, июль ойида эълон қилинди. Ижтимоий ҳимояга муҳтоҳ фуқаролар эса деяри 6 ой давомида ижтимоий ёрдамларни эски 2022 йилги таъриф бўйича олишиди.

Бундай камчиликларга йўл қўйиб бўлмайди. Партиянинг парламентдаги фракцияси электротранспортни, дастурий мақсадлари ижори билан боғлиқ муҳим масалаларда доимий дикқат ва назоратни унумаслиги муҳим.

КЕЙИНГИ ҚАДАМ

Ўзбекистон Конституциясининг 46-моддасида пенсия ва нафақалар мидорлари расман белгиланган энг кам истеъмол харажатлariдан кам бўлмаслиги белгиланган.

Мана шу Конституцияий таянч асосида минимал истеъмол харажатлari тўғрисида мидорида минимал истеъмол харажатlari қўйматини ҳисботни якунни борада олоҳида қонун билан янада ва қатъий белгилаб қўйиш вазифаси турди. Халқ демократик партиясининг бу масалада ҳам амалий натижага эришишига ишониш мумкин.

Демак, партия Сайловолди дастурида энг муҳим мақсадлардан бири амалга ошиди, минимал истеъмол харажатlari расман белгиланиб, ҳалқимизга фойдаси тегмоқда, давлатнинг ижтимоий масъулияти ошириш кафолатларидан бирига айланмокда.

Аҳмад ҚУРБОНОВ,
“Ўзбекистон овози” мухбири.

ЯНГИ РУКИ: ЁШЛАР МИНБАРИ

ПАРТИЯМИЗ ДАСТУРИГА ТАКЛИФЛАРИМ БОР!

Сайлов – фалсафий қарашлар эмас, фундаментал ўзгаришларга майдон юратадиган жараён. Фикрлар натижадорлиги кўз олдимизга келиши керак.

Сайлов жараёни институт, унинг фаолиятига сайловчи баҳо бериши, фикр билдириши учун шароит яратилиши керак. Кўпчилик оммага таъсир ўтказадиган фикр эса сиёсий фикрdir.

Мамлакатимизда сайлов натижалари асосан ёшларнинг иштирокига боғлиқ. Мен ёшларнинг сайловлардаги иштироки шиорларни кўтариб, сиёсий ташвиқот иштирокиси бўлиш билангина эмас, балки адолатли жамият қўриш билан боғлиқ. Гоз ва тақлифлари, сиёсий позицияларни қатъий билдириши орқали юзага чиқишини истар эдим. Умумий сайловлар демократиянинг воситаси эмас, муваффақият калити бўлиши керак.

Ўзбекистон ХДП аъзоси, ўтган чақирикларда депутат сифатida фа-

олият юритиши имкониятига эга бўлган ҳамда жорий йилдаги сайловлarda ўз номзодимни илгари сурish истагида бўлган фуқаро сифатida

Сайловолди дастурида ёшлар сиёсатининг амалий ифодасига қараштиланган ташвиқотида ташкилотлар жой олишини иштаман.

Биринчি масала. Ёшлар сиёсатининг мақсади ва устувор йўналишлари аниқ белгиланиши муҳим. Ўзбекистонда бир эмас, ўнлаб ёшлар бирлашмалари, жамоат ташкилотлari фаолияти кўрсатишларни лозим. Ўзбекистон

ХДПнинг бўлажак Сайловолди дастурида “Ёшлар кодекси”ни ишлаб чиқиши таълифи бўлиши керак, деб ўйлайман.

Учинчи масала. Ёшлар сиёсатини амалга оширишда асосий сансарорлик ижори механизмида юзага кел-

мода. Ёшларнинг ишга жойлашишига тўқинлик қилувчи омиллар бор.

Ўзи хоҳлаган мутахассисликни эгалаш учун маблагнинг йўклиги, очик рақобат майдони шаклланмаганилиги, ота-онанинг қистови, хоших-иродадидан келиб чиқиб, касб танлаш каби омиллар хотин-қизлар хаётидан иккиси барабар кўпроқ кузатилади. Бу масалаларга ҳам эътибор зарур.

Тўртинчи масала. Ёшлар юрт билан, она табиат билан уйгунлини хис этиши лозим. Бунда, биринчи навбатда, табиатни араб-авайлаш, ичимлик суви истрофининг олдини олиш, хаво ифлосланишини юзага келтирадиган зар

СОГЛИҚНИ САҚЛАШ

МАСЪУЛЛАР ВА МУТАСАДДИЛАР УЯЛИШИ КЕРАК

ИССИҚ ЖОН ИСИТМАСИЗ БҮЛМАЙДИ, ДЕЙИШАДИ. ҲАР БИР ИНСОН КАСАЛ БҮЛИШИ, ШИФОКОР КҮМАГИГА ЭХТИЁЖ СЕЗИШИ МУМКИН. КУНДА БҮЛМАСА-ДА, КУНОРА ТИБИЁТ МУАССАСАЛАРИГА МУРОЖААТ ҚИЛАДИГАНЛАР БОР. АХОЛИ ҲАЁТИДА КАТТА ЎРИН ТУТАДИГАН СОҲАЛАРДАН БИРИ БУ СОГЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИДИР.

5 ФЕВРАЛЬ КУНИ ДАВЛАТИМИЗ РАҲБАРИ РАИСЛИГИДА ЎТ-КАЗИЛГАН ВИДЕОСЕЛЕКТОР ЙИҒИЛИШИДА ИЖТИМОЙ СОҲАЛАРДАГИ УСТУВОР ВАЗИФАЛАР, ХУСУСАН, СОГЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИДАГИ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРГА АЛОҲИДА ЭЪТИBOR ҚАРАТИЛДИ. КАМЧИЛИКЛАР ОЧИҚ ТАНҚИД ҚИЛИНДИ, АЙРИМ ЙЎНАЛИШЛАРДАГИ РЕАЛ ВАЗИЯТДАН МАСЪУЛЛАР ВА МУТАСАДДИЛАР УЯЛИШИ КЕРАК.

СОГЛИҚНИ САҚЛАШ ТИЗИМИДАН ЧИҚҚАН ДЕПУТАТЛАР МУАММОЛАР ВА БЕЛГИЛАНГАН ВАЗИФАЛАР АҲАМИЯТИ ҲАҚИДА ФИКР-МУЛОҲАЗАЛАРИНИ БИЛДИРИШДИ.

ТИББИЁТ АҲОЛИГА ЯНАДА ЯҚИНЛАШАДИ

**Қизилгул Қосимова,
Олий Мажлис Конунчилик
палатасидаги ЎзҲДП фракцияси
аъзоси:**

- Ўзбекистонда тиббиёт соҳасини тубдан тақомиллаштириш вазифаси кун тартибидан тушумятига, тизим фаолиятига эътибор янада кучайиб боряпти. Чунки, энг катта бойлик халқимиз саломатлигидир.

5 февраль кунги видеоселектор йиғилишида ҳам давлатимиз раҳбари фоат зарур ташабbusларни илгари сурди. Йиғилишда белгилаб берилган аниқ ва қатъий вазифалар мамлакатимиз соғлиқни сақлаш тизимини замон талаблари даражасига олиб чиқиша хизмат қўйлади.

Давлатимиз раҳбари соҳадаги бир катар вазифаларни кўрсатиб ўтди. **Аввало, бирламчи тиббиёт тизимида сифат ва мутахассислар етишмаслиги қайд этилар экан, Соғлиқни сақлаш вазирлигига соҳадаги барча бўш жойлар ҳақидағи маълумотларни онлайн платформага жойлаштириб, кадрларни ишга олиш бўйича шаффоф тизим яратиш топшириди.**

Шунингдек, ихтисослаштирилган илмий-амалий тиббиёт марказлари, аввало, қишлоқлар ахолисига хизмат қилиши кераклиги таъқидланди. Уларни бирламич бўғин билан боғлаш, иш тизимини рақамлаштириш бўйича топшириклар берилди. Демак, соғлиқни сақлаш тизимининг бирламчи бўғини янада ривожланади, тиббиётда шароит кератилади.

Тўғри, йилдан-йилга юртимиз тиббиётидаги ижобий ўзгариш ва янгиланишлар бўй кўрсатати. **Якин йилларгача тиббиётнинг бирламчи бўғини берилади** бирорларни көрсатишига оғирлиги мумкин. Ончиги айтиш керак, ўтган йиллар давомида юртимиздаги ўлим ҳолатлари асосан ана шу бўғиндаги камчиликлар, масалан, юрак-кон томир касалликларига ўз вақтида тўғри ташхис қўя олмаслигидан туфайли содир бўлган.

Шу боис тиббиётнинг бирламчи бўғини замонга қараб, ҳалқимизнинг талаб ва эҳтиёкларини инобатга олган ҳолда, ташкил этиш кечкитириб бўлмайдиган муҳим вазифадир. Тўғри, аҳолига кўрсатиладиган тиббиёт ёрдам сифатини оширишга қаратилган бир катор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Аммо сайловчилар билан учрашувларда кўп гувоҳ бўламизки, ахолининг кўпчилиги тиббиёт хизмат сифатидан рози эмас. Одамларимиз энг кўп мурожаат қўла-диган тиббиёт тизими ҳам кўп ҳолларда бир-

ламчи тиббиёт ёрдам муассасалари юзасидан бўлмоқда. Агар бу тизимда иш тўғри ташкил этилса, аҳоли эътироzlарига ўрин қолмайди.

Айниқса, чекка ҳудудларда мала-кали шифокорларга талаб жуда юко-ри. Жойларда шифокорлардан аҳоли норозилигининг ошиб бораётгани, беморларнинг яқинлари ва шифокор-лар ўртасида турли низолар келиб қиёғанига тез-тез гувоҳ бўляпмиз. Чиндан ҳам соҳада кадрлар етишмов-чилиги, кам сонли шифокорларга иш юкламасининг йиллар давомида юко-ри бўлиб қолётгани сифатли тиббиёт хизмат кўрсатишига халақит берил-келмоқда.

Шундан келиб чиқиб айтадиган бўлсан, давлат раҳбари томонидан белгилаб берилган бу борадаги вазифалар соҳадаги ислоҳотларни давом эттириб, тиббиёт хизмат сифатини ошириш, бирламчи бўғинни замон талабларига мослаштириш, тизим ходимларини фаол қўллаб-кувватлаш ва уларга шароит яратишда муҳим аҳамиятга эга.

Эндиллика ихтисослаштирилган илмий-амалий тиббиёт марказларининг бирламчи бўғин билан боғлашни, иш тизимининг рақамлаштирилиши чекка ҳудудларда истиқомат қиёғи аҳолига сифатли тиббиёт хизмат кўрсатиши им-кониятларини янада кенгайтиради. Иш тизимининг рақамлаштирилиши билан тиббиётда касалликни аниқлаш, диагноз кўйиш, даволаши билан боғлиқ барча жараёнлар янада осонлашибди ва касаллик бўйича аниқ ташхис қўйлади.

Одатда, одамлар миллӣ тиббиётнинг даражасига бирламчи бўғинни қараб баҳо беради. Чунки бу бўғин бевосита одамлар ичди ишлайди, уларнинг кайфиятига ё яхши, ё ёмон таъсир кўрсатиши мумкин.

ЭРТА АНИҚЛАНСА, ДАВОЛАШ МУМКИН

**Гофор САИДОВ,
Республика онкология ва радиология
илимий-амалий тиббиёт маркази**

Бухоро филиали директори, Бухоро вилоят Конғашидаги Ўзбекистон ҲДП гуруҳи аъзоси:

- Ўсма касалликлари бутун дунё миқёсида мураккаб муаммолардан бири бўлиб қолмоқда. Статистик маълумотларга кўра, сўнгги йиллarda дунёнинг кўпигина мамлакатлари онкологик касалликларга чалиниш кўрсаткичлари ошиб боряпти. Шунга яраша ўлим кўрсаткич ҳам. Демак, соҳа ривожига жиддий эътибор қаратиш, онкологик касал-

ликлар профилактикаси ва уларни барвақт аниқлашнинг замонавий тизимларини яратиши кечкитириб бўлмайдиган вазифа.

Тўғри, бугунги кунда онкологик касалликларнинг келиб чиқиши, унинг олдини олиш юзасидан юртимизда самарали ишлар олиб борилмоқда. Хусусан, Ўзбекистонда ҳаф гурухига мансуб аҳоли орасида онкологик касалликларни эрта аниқлашни 90 фоизга етказиш режалаштирилмоқда.

Куни кечга ўтказилган видеоселектор йиғилишида Президентимиз соғлиқни сақлаш соҳасидаги устувор йўналишларга тўхталаҳ экан, хусусан, онкология скринингларини ташкил этишда йўл қўйилаётган камчиликларни аниқ кўрсатиб ўти. Ўтган йили онкология касалликларни эрта аниқлашни 90 фоизга олинган берморларнинг қарийб яримда касаллик кеч аниқланганга айтилди.

Аксарият одамларимиз "бирор жойим безовта қилмаяти-ку", "ўзимни яхши хис қиляпман-ку", деган қарап билан йиллар давомида тиббиёт кўрилди. Кундадлик турмуш ташвишларидан ортиб, текширувлардан ўтиш кўпчиликнинг хаёлига ҳам келмайди. Бу – энг катта хато. Касалликлар қанча эрта аниқлансан, даволаш шунча яхши натижа беради. Вактида аниқланган ҳар кандай касалликка даво топса бўлади.

Давлатимиз раҳбари эндилиқда ҳаф гурухига киравчи аҳолини юрак-кон-томир, онкология ва эндоクリн касалликлари скринингидан ўтказиш тизими ўзгатирилишини таъкидлайди. Хусусан, скрининг учун бевосита республика кардиология, эндоクリнология, онкология марказлари жавоб беради. Улар бир хафтада жойларда скрининг тешкирларини ўтказишини бошлайди. Шунингдек, онкология бўйича ҳар бир эрта аниқланган ҳолат учун тиббиёт бригадалига мукофот бериси жойларга беради. Вактида аниқланган ҳар кандай касалликка даво топса бўлади.

Хаммамиз давлатимиз раҳбарининг ўринли танқидларидан тўғри хулоса қилишимиз керак.

Йиғилишда, шунингдек, фармацевтикадаги "ўйинлар", дориларнинг яширин айланмасига етарли чора кўрилмаётгани ҳақида ҳам гапирилди. Уч йил аввал онкологик беморларни кимё ва таргет терапияси учун 29 турдаги препарат билан таъминлаш йўнга кўйилгани, лекин бу дорилар айрим ҳолларда жойларга ўз вақтида, тўлиқ етказиб берилмаётгани кўрсатиб ўтилди. Оқибатда беъзи берилади уларни дориҳондан 10 баробар қиммат сотиб олишга мажбурлиги қайд итildi.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги олдига ойлаб омборларда турган, руҳсати ҳалигача чикмаган дориларни хатлов қилиб, бу масалада тартиб ўрнатиш, давлат харидлари орқали олинган дориларни "буюртмачи – харидор – етказиб берувчи – бемор" зонжирни асосида шаффоф маршрут тизимини яратиш вазифаси кўйилди.

Чиндан ҳам бу ҳаёт-мамот масаласи. Кўп йиллар давомида дори-дармон бозорида энг катта "ўйинчи" бўлғанларнинг ишига барҳам берилади. Чунки бу минглаб одамнинг ҳаётини ҳаф остига кўйиши мумкин.

Яна бир жиҳати, дори-дармон ишлаб чиқариш, олиб келиш ва тарқатиш бўйича яратилган шаффоф тизим орқали нормал ишлайдиган бозор механизмиши шаклнади. Бу онкологик касалликлар билан курашаётган қанчадан-канча bemorlаримизни ишончи дори-дармонлар билан таъминлаш, уларнинг моддий кўйикликлари касалликларни енгилаштиришга хизмат қиласди.

"Ўзбекистон овози" мухбири Лазиза ШЕРОВА ёзib олди.

МУНОСАБАТ

Яширин иқтисодиётга йўл қўймайдиган тизим жорий этилади

Яширин иқтисодиёт нима ва унинг қандай заарлари мавжуд? Ана шулар ҳақида ҳеч ўйлаб кўрганмисиз? Шуниси аники, охири пайтларда тез-тез кулогимизга чалинаётган бу тушунчанинг давлатта, мамлакат иқтисодига ва албатта, жамиятга салбий тасьири сизу биз таъсув қўйланганда анча баланд.

Шундан келиб чиқиб, мазкур ҳолатга қарши курашиш чоралари ҳам йўлга кўйилган. Яқинда қабул қилинган "Яширин иқтисодиётга қарши курашиш соҳасида давлат назорати механизмиларни такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги Президент фармон ҳам шулар жумласидандир. Фармон билан яширин иқтисодиётга қарши курашиш борасида давлат сиёсатининг устувор йўналишишади.

Бунга сабаб нимада, деган саволга жавоб беришдан олдин, яширин иқтисодиёт тушунсига таъриф берисиб олайлик. Аввалинбор айтиш керакки, "Яширин иқтисодиёт"нинг ҳалқаро эътироф этилган ягона тарифи ҳамда унинг кўламини аниқлашнинг аниқ усуллари мавжуд эмас. Иккичидан, "яширин иқтисодиёт" атамаси адабиётларда "норасмий иқтисодиёт", "хуфиёна иқтисодиёт", "содаги иқтисодиёт" – ва бошقا турли номлар билан ҳам юртилади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади. Яширин иқтисодий фаолият асосан латент, яъни яширин хусусияти эга бўлиб, уни амалга ошириш усуллари доимий ўзгарувчанлик, муракаблашиб бориш, турли схемалар орқали содир этилиши каби хусусиятларга эга. Бундан келиб чиқадики, бу турдаги иқтисодиётни юртимидан олинган бориши таъсиси таъминланади.

ТАЪЛИМ

Инклузив таълимда ногиронлиги бўлган ўқувчи мактаб ҳудудида эмин-эркин ҳаракатлана олиши керак.

Бунинг учун, албатта, куляй ҳожатхоналарни қуриш, лифтларни ўрнатиш керак, деб ўйлайман.

Холис ўқитувчи сифатида яна шуни айтаманки, инклузив синфларда электрон доскага ҳам эҳтиёж бор.

Ногиронлиги бўлган бола қачонки катта экранда кўрсагина, маълумот бўйича таассуроти кенгаяди.

Шунингдек, ўқувчиларга энг кераклиси, тизимга ўқув дастур киритилиши лозим.

Шуни ҳам таъкидашиб керакки, инклузив синфидаги ногиронлиги бўлган болаларимизнинг оиласи шароити ҳам оғирроқ.

Шунинг учун улар ўқув куроллари, мавсумга мос кийим-кечаклар билан таъминланishi муҳим, деб ҳисоблайман.

Яқинда бора келди. Оёғида юрлайди, дефектолог унинг нуткани ҳам нуқсони борлигини айди. Онасига бу ҳақида айтсан, мактабга келишига қаршидек туолди. Бу бола ҳам ўқишига, ўрганишга ҳаклигини, бошқа болаларга қўшилиши кераклигини айтди.

Онаси ўйдагида билан маслаҳатлашиб кўришини айтди.

Мунтазам равишда ота-оналар ўртасида тушунтириш ишларини ҳам олиб боряпмиз.

Дарс ўтаётган пайтимиз ногиронлиги бор болалар бутун вужуди билан, меҳр билан бизни тинглашади, уларда атрофни ўрганишга қизиқиш кучли.

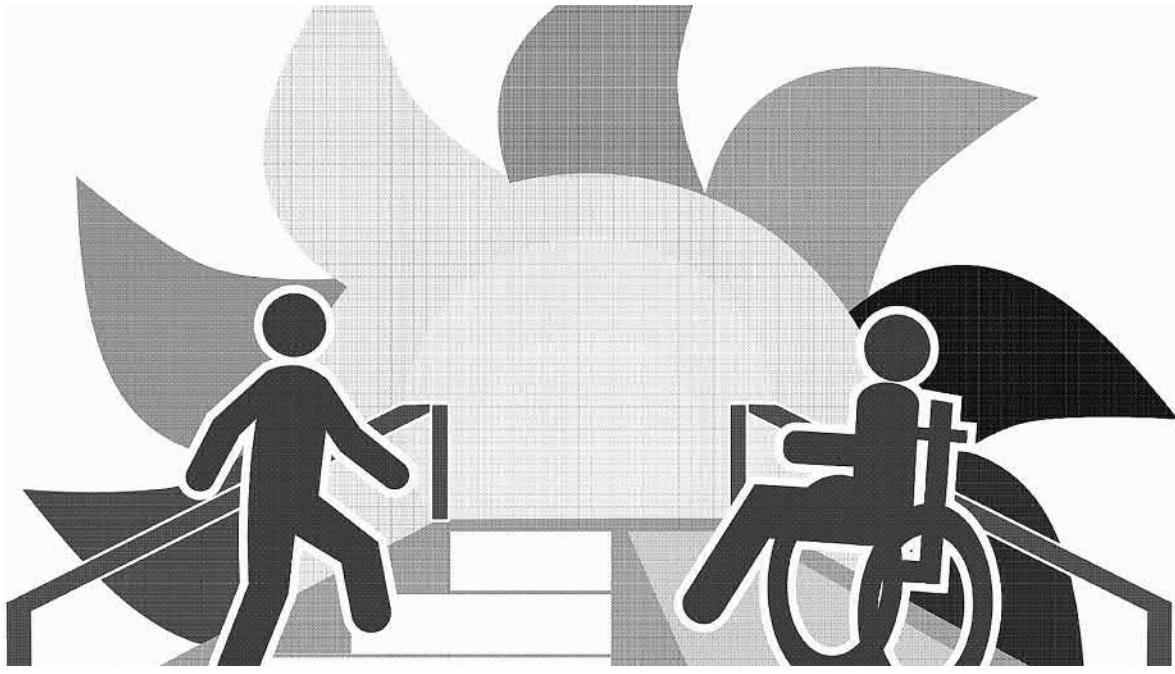
Кейинги манзилимиз тумандаги 289-сонли ихтисослаштирилган дав-

яни, энди штат очилди. Аммо энди маҳсус педагог топиш муаммо бўляти. Нимага дессангиз, инклузив синфимиздаги 2 нафар ўқувчидаги икки хил ташхис бор. Яъни, педагог акли заифрок бола билан ҳам, сурдо билан ҳам шугулланиши керак. **Бунинг учун бизга дефектолог керак.**

Инклузив мактабларда асосан дефектолог, сурдо педагогга эҳтиёж катта. **Аммо олий таълим даргоҳларини айнан шу бўйича битираётганлар мактабларда ишламаяпти. Улар асосан хусусий таълим даргоҳларида ҳамда поликлиникаларда ишлайпти.**

Мактабимиз катта массивда жойлашган. Аммо атрофимиизда таълим бериш қобилиятига эга сурдо педагог йўқ. Ўқитувчимиз қўшимча дарсга профессорга Чирчиқга қатнашти. Балки ишлайман деган битираётчилар билмаслиги учунни ёки тарғиботнинг естарли эмаслиги учунни вакант жойлар кўп.

Мактабнинг микроҳудудида қандай ташхис бўлишидан қатъи назар, инклузив бола келса олиш белгиланган. Масалан, мактабимизда таянч ҳаракат системасида нуқсони бор бола келадиган бўлса, бундай бола учун мактабимиз тайёр эмас. Ногиронлик араваҷаси чиқадиган маҳсус жой бор, аммо қолгани йўқ. Ногиронлик араваҷасига мўлжалланган парта ҳам, бошқа керакли ўқув жиҳозлари ҳам ҳозирча йўқ. Бу борада бизга 13 турдаги методик кўлланмалар кириб келган. Бунинг ҳам 3 таси бизга мос эмас, қолганидан фойдаланяпмиз.

Сиккисиз муҳит яратилмаганига амин бўлдик. Ногиронлиги бор болаларни қандай ўқитиш кераклигини ўқитувчиларнинг ўзи ҳам билмайди. Чунки бу бўйича методикалар етишмайди. Педагогика йўналишидаги ОТМлар ўқув дастурларига инклузив таълим бериш методикасига оид фанлар киритилмаган. Шунинг учун аксарият ўқитувчиларимиз инклузив таълим нималигини билмайди. Ўйлашадики, мактабга ногиронлиги бор болалар келса, шу мактаб инклузив мактаб бўлади. Йўқ, ундаи эмас. Аслида уни ўқитиш методикаси бор.

Шу ўринда яна бир масалага тўхталсан. Пайсалга солиб келинаётган, ҳукуматнинг назаридан четда қолиб кетаётган камчиликлардан бири бу йўналиши бюджетдан алоҳида пул ажратилмаслигига.

Пул бўлмаса, мактаб директори қандай қилиб лифт қўяди? Қандай қилиб шароит ўратади? Қандай тўсиқсиз муҳит яратади? Буни ўз ҳисобидан қилаётган мактаблар ҳам бор. Аммо бу тизимили ўзгартириш эмас. Тизимили бўлиши учун республика ва маҳаллий бюджетлардан инклузив таълим учун алоҳида маблға ажратилиши керак.

Яна битта масалага эътибор қаратиш керак, деб ўйлайман. Яъни, инклузив таълим бўйича қонун ишлаб чиқиши лозим. Шунда тизимдаги барча йўналишларнинг ҳуқуқий асослари мустаҳкамланади.

Тўғри, ногиронлиги бор болалар учун алоҳида мактаб-интернатлари бор. Лекин ушбу интернатлар, мисол учун, 120 мингта бола бўлса, шундан кўп билан 40 мингини қамраб олади. Қолганлар-чи? Уйда ўқиди, дейилади. Уйда ўқитиш методикаси ҳам катта масала.

Бир нарсани унутмайлик, боланинг билим олиш қобилияти улар учун мос муҳит яратилишига кўп жиҳатдан боғлиқ.

ДЕПУТАТ НИМА ДЕЙДИ?

Дилбар МАМАДЖАНОВА,
Олий Мажлис Конунчилик
палатасидаги ЎзХДП фракцияси
аъзоси:

- Миллий қонунчилигимиз ногиронлиги бўлган болаларга ҳам ўз салоҳиятини юзага чиқариша тенг ҳуқуқ беради. Конституциямизда таълим олиш ҳуқуқ кафолатланган. Демак, ногиронлиги бўлган болалар ҳам бошқа тенгдошлари каби мактабга боришига, дарсга қатнашга, билим олишига.

Ушбу масалада ўз сайлов округимда назорат-таҳлил ишларини олиб бордим. Мъялбум бўлишича, Фарғона туманида 5 та мактабда инклузив синфлар ташкил этилган. Уларда 8 нафар ногиронлиги бўлган болалар қамраб олинган. Ўрганишлар олиб борганимизда ушбу мактабларда алоҳида таълим эҳтиёжлари бўлган болаларни бошқа (соғлом) болалар билан бирга таълим олиши учун шароитлар яратилганига гувоҳ бўлдик.

Ҳалқ демократик партияси ногиронлиги бўлган шахсларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларни қатъий ҳимоя қилиш тарафдори. **Ногиронлиги бўлган болаларни кўллаб-куватлашни янада кенгайтириш, уларга бошқалар каби тенг имкониятларни таъминлаш керак, деб ҳисоблаймиз.** Махаллий Кенгашлар депутатлари билан бирга инклузив таълим масаласини, Президент қарорида белгиланган вазифалар қандай ижро этилаётганини манзилли ўрганиб, парламентда масъул вазирлик-идоралар билан бирга муҳокама қилишини режалаштирганимиз.

* * *

Мавзуга умумий ёндашишга, асосий масалаларни кўрсатишга ҳаракат қилдик. Инклузив таълимни жорий қилиш осон бўлмаган жараён, бунга босқичма-босқич борилади. Биз ҳам мавзуга шу билан якун ясамоқчи эмасмиз. Яқин кунларда вазирликлар, мутасадди ташкилотлар эшигини шу масалада яна тақиллатмиз. Кейинги мақолаларда олий таълимдаги инклузив таълимiga тўхталамиш. Ушбу мавзуга, реал жараёнга янада чуқурроқ киришга, масъуллар ва томонларнинг фикрлари, таклиф-мулоҳазаларини кенгрок кўрсантишига ҳаракат қиласиз.

Ҳар бир бола – бир дунё. Ногиронлиги бор болалар ҳам кўп нарсага эришиши мумкин. Шуни қанча кенг ва аниқ тушунсан, албатта, инклузив таълимни ривожлантиришга эришамиз.

Кўш саҳифани “Ўзбекистон овози”
муҳбири Лазиза ШЕРОВА тайёрлади.

лат умумтаълим мактаби бўлди.

Мактабнинг ўқув ишлари бўйича директор ўринбосари Айсулув Матазизова билан мавзу юзасидан узоқ гаплашдик.

- Бизнинг мактабда биринчи синфда 1 та инклузив синф бор. Бу синфда 2 нафар ўқувчи таҳсил олади, – деди у. – Аммо иккаласининг ташхиси икки хил. Уларнинг бири ақли заифроқ, иккичининнинг эшитиш даражаси пастроқ. Ҳозир операция ва тиббий даволаш сабабли эшитиш даражаси пастроқ бўлган боланинг эшитиш даражаси соглом болалар даражасига етказилган, фақат илгари яхши эшитмагани учун нутқи ривожланишдан орқада қолган.

Уларнинг иккаласига ҳам ўқитиши учун алоҳида режа тузилади. Дарс вақтида ҳам, дарсдан кейин ҳам шу режа асосида ишланаради.

Яқинда инклузив таълим учун мактаб директори ҳам, ўринбосари ҳам, психолог ва инклузив синф раҳбари 144 соатлик онлайн ўқув курсида ўқидик.

Бир нарсани кўп кузатяпмиз, соглом бола носоғлом болага ўргатяпти. Кўзига қараб туради, нимани билмаяпти, шуни ўргатишни керак, деб. Масалан, нутқида орта қолган қизимизга синфдошлари гапириши ўргатяпти. Аввал исмими айтишини, гапларни тўлиқ гапириши учун у билан тенгма-тенг ҳаракат қилишяпти.

ҚАНДАЙ МУАММОЛАР БОР?

- Бизда маҳсус педагог йўқ, - деди Айсулув Матазизова. – Биз уни алоҳида штат орқали қабул қилишимиз керак. Яқинда бизга бу бўйича хат келиб тушди.

Ойбек ИСОКОВ,
Ўзбекистон Ногиронлар
ассоциацияси раиси:

- Очигини айтиш керак, бизда имконияти чекланган болаларнинг бошқа соглом болалар билан тенг шароитда ўқиётгани хақида мактабни билмайди.

Инклузив таълим тушунчасини ўзи кўпчилик билмайди. Масалан, ҳозир 42 та инклузив мактаб ташкил этилганни хақида айтияпти. Лекин реал олиб қараса, улар инклузив мактаб талабларига жавоб бермайди. Келинг, изоҳлаймиз.

Мактабнинг аксариятида биринчи қаватда битта синфда ногиронлиги бўлган болаларни ўфишияпти, ўқитувчилар дарс бершияпти. Мактабдаги бошқа ўқувчилар эса уларни нега алоҳида хонага кўйишганини қизиқишмокда. Энди тасаввур қилинг, бу ногиронлиги бўлган боланинг психологиясига қандай таъсир қилиади?

Аслида инклузив таълим дегани ногиронлиги бор болаларнинг ногиронлиги йўқ, ўқувчилар билан биргалиқда ўқишиади. Лекин мактабларда уларни алоҳида синф қилиб кўйишяпти. “Алоҳида синф” бу инклузив эмас. Бу инклузив таълимга тўғри келмайдиган тажриба. Биз бунинг сабабини сўраганимизда, мактаб маъмурияти буни ногиронлиги бор болаларнинг 3-4 қаватларга чиқолмаслиги билан изоҳлашди. Хўш, унда нега инклузив мактаб дейишади? Ногиронлиги бор бола бемалол ҳаракатлана олмаса, буни рўяқ қилиб, уларнинг ҳаммасини бир синфа йиғишига, унда инклузив мактаб, деб бошқаларни чалғитишдан кимга наф?

Ўрганганимизда ушбу мактабларда тў

ЎЗБЕКИСТОН ХДП ФРАКЦИЯСИ ПАРЛАМЕНТ НАЗОРАТИНИ КУЧАЙТИРАДИ

ЎТГАН ҲАФТА БОШИДА, ЯНЬИ 29 ЯНВАРЬ КУНИ
ПРЕЗИДЕНТИМИЗ УЙ-ЖОЙ, ҚУРИЛИШ, КОММУНАЛ
ХЎЖАЛИГИ, ТРАНСПОРТ ВА ЭКОЛОГИЯ СОҲАЛАРИДА
АМАЛГА ОШИРИЛГАН ИШЛАР САРҲИСОБИ ВА 2024
ЙИЛДАГИ УСТУВОР ВАЗИФАЛАР ЮЗАСИДАН ВИДЕО-
СЕЛЕКТОР ЙИҒИЛИШ ЎТКАЗДИ.

УНДА ДАВЛАТ РАҲБАРИ ҚУРИЛИШ СОҲАСИГА
ЗАМОНАВИЙ СТАНДАРТЛАРНИ ЖОРИЙ ҚИЛИБ, ҚУ-
РИЛИШ НОРМАЛАРИНИ ЯНГИЛАШ, ИЧИМЛИК СУВИ
ТАННАРХИ ВА ТАРМОҚДАГИ ЙЎҚОТИШЛАРНИ КА-
МАЙТИРИШ, МАҲАЛЛИЙ АВИА РЕЙСЛАРНИ КўПАЙ-
ТИРИШ, ТОШКЕНТ ШАҲРИДА ТИРБАНДЛИКНИ КА-
МАЙТИРИШ ВА ЖАМОАТ ТРАНСПОРТИНИ ЯХШИЛАШ
БЎЙИЧА ҚАТЬЙИ ТОПШИРИҚЛАР БЕРДИ.

ЙИҒИЛИШДА ТРАНСПОРТ ТИЗИМИНИ РАҶА-
ЛАШТИРИШ, ЎЙЛ ҚУРИЛИШИ ВА ЭКСПЛУАТАЦИЯСИ-
ГА ХУСУСИЙ СЕКТОРНИ ЖАЛБ ҚИЛИШ, ТЕМИР ЎЙЛДА
ЮК ТАШИШ АВТОМОБИЛГА НИСБАТАН З БАРОБАР
КўП ВАҚТ ТАЛАБ ҚИЛАЁТГАНИ, ҲАВО ИФЛОСЛАНИ-
ШИННИГ ОЛДНИ ОЛИШ БЎЙИЧА ИЛМИЙ АСОСЛАН-
ГАН ТАКЛИФ ВА ҲИСОБ-КИТОБЛАР ҚИЛИНМАЁТГАНИ
БЎЙИЧА ТЕГИШЛИ ВАЗИРЛИК ВА ИДОРАЛАР ФАОЛИ-
ЯТИДАГИ СУСТКАШЛИКЛАР КЎРСАТИБ ЎТИЛДИ.

ОЛИЙ МАЖЛИС ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИДАГИ
ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКАРТИК ПАРТИЯСИ ФРАК-
ЦИЯСИНинг КЕНГАЙТИРИЛГАН МАЖЛИСИДА ВИ-
ДЕОСЕЛЕКТОРДА КЎТАРИЛГАН МАСАЛАЛАР ҲАМДА
БЕЛГИЛАНГАН ВАЗИФАЛАРНИНГ ПАРТИЯ ДАСТУ-
РИЙ МАҶСАДЛАРИГА ҲАМОҲАНГЛIGИ ТАЪКИД-
ЛАНДИ. ХУСУСАН, ҚУРИЛИШ, УЙ-ЖОЙ, КОММУНАЛ
ХЎЖАЛИГИ, ТРАНСПОРТ СОҲАЛАРИДА БЕЛГИЛАН-
ГАН УСТУВОР ВАЗИФАЛАРНИ БАЖАРИШДА ФАОЛ
ИШТИРОК ЭТИШ БЎЙИЧА ФИКР АЛМАШИЛДИ.
Қайд этилдики, Қўриб чиқилган масала-
ларнинг амалий ижросини таъминлашда пар-
ламент, депутатлар иштирокини кучайтириш
долзарб вазифа ҳисобланади. Жумладан, ҚУ-
РИЛИШ ОБЪЕКTLARIНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ ТИЗИМИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ, Ноқонуний ҚУРИЛИШЛАР-
ГА ЧЕК Қўйиш, бозор иқтисодиёти қоидалари
асосида ривожланишини таъминлаш талаб
етилади. Бозор муносабатлари кириб бораёт-
ган ҳар бир соҳада қонун устуворлигига эри-
шиш ва эркин рақобат муҳити қарор топган
бўйиҷа қатишилди.

**Мақсада ВОРИСОВА,
Олий Мажлис Қонунчиллик
палатасидаги Ўзбекистон ХДП
фракцияси аъзоси:**

— Таъкидлаш керакки, Президент илгари сурған гоялар, белгилаб берган қатъий вазифалар Ҳалқ демократик партиясининг инженорлари, манфаатлари, дастурий мақсадларига ҳар томонлама мос келади. Шунинг учун партияни фракцияси, маҳаллий Кенгашлардаги партия гурухларининг фаоллигини ошириш жуда мухим.

Депутатлик, жамоатчилик назоратини амалга оширишдаги ёндашувни янада кучайтириш, ижтимоий соҳадаги муаммо ва камчиликларда депутатлар ҳам ўзларини масъул хисоблаши зарур.

Яна бир масала — коммунал хизматлар кўрсатиш базорини тартибга солиши, қарздорлик ҳолатларини кискартириш лозим. Шу боис, минимал коммунал тўловлари мөъёларини ишлаб чиқиш бўйиҷа қонунчилликни таомиллаштириш парламент олдидаги мухим масала ҳисобланади.

**Шарофиддин НАЗАРОВ,
Олий Мажлис Қонунчиллик
палатасидаги Ўзбекистон ХДП
фракцияси аъзоси:**

— Бу йил бошидан ҳар бир йўналиш, ҳар битта комплекс таҳлил қилиб келингни. Мана ўтган ҳафтада ўтказилган видеоселектор йиғилишида танқид қилинган соҳалар мисолида қарайдиган бўлса, шундай тўхтамга келиши мумкин. Янни, қайси бир соҳада ислотлар кеч бошланган, ўлда-жўйда қилинган бўлса, охирига етказилмаса, ана шу соҳада салбий ҳолатлар юзага келяти. Давлат раҳбари биргина транспорт соҳасида З йил олдин берилган топшириқлар бажарилмаганини таъкидлади.

Биламизки, темир ЎЙЛ бутун дунёда уз-
луксиз фойдаланиладиган инфратузилма хи-
собланади. Бизда эса суткада бир ёки икки

марта поезд юради. Демак, темир ЎЙЛдан фойдаланиш даражамиз ниҳоят пасайиб кетган. Масалан, Шахрисабзага тадбиркорлар билан гаплашганимда, улар ўз маҳсулотини "фура"лар ёрдамида Тошкентга юборишини айтди. Бу эса ҳавфисиз ташиш усулига кирмайди. Темир ЎЙЛ тизими арzon ва ҳавфисиз бўла туриб, нега уларнинг хизматидан фойдаланилмаслигини сўраганимда, "Товарим Тошкентга етиб бориши учун бир ҳафта кутишим керак", деб жавоб берди. Юк ташиш поездлари бир ҳафта давомида маҳсулот тўплаб, составни йигиб кейин ЎЙЛга чиқар экан. Бу соҳага ислоҳот кирмаганидан далолат беради.

Үй-жой қурилишини оладиган бўлсак, у ерда ҳам ана шундай қўл учиди, чала-чулпа иш қилинганини кўрамиз. Қаердаки, ислоҳот бўлмаса, ўша ерда рақобат йўқ, ўша ерда монополия, ўша ерда коррупция авж олади. Ривожланиш ҳам, ижобий ўзгариш ҳам бўлмайди.

Энди унинг назоратига келсан, ҳар бирининг устига биттадан "ревизор" кўйганда ҳам ўша иш бўлаверади. Янни, бу шаклда назорат қилиш имконисиз. Жамоатчилик назорати ва маҳаллий Кенгашларнинг ролини кучайтириш орқали масалага ижобий ечим топиш имкони юзага келади. Ихро ҳокимияти фаолияти устидан назорат ўтнанинг бошқача йўли йўқ. Бир нарсани ишонч билан айтаманки, маҳаллий Кенгашлар ўзгаришларга, бу борадаги ислоҳотларга тайёр.

Бирор бир обьектни бузиз қуриш бўладими, дараҳтларни кесишими ёки бошқа бир масалами Кенгашлар муҳокамасидан ўтиши лозим. Шуни ҳам айтиш керакки, парламентда, хусусан, фракцияларда, кўмиталарда етарлича ваколат бор. Лекин, очигини танолишимиз керак, биз улардан тўлиқ фодалана олмаямиз. Қуруқ тавсия бериш билан чекланымиз. Бирор-бир масалани маҳкамайти.

» **Ўй-жой қурилишини оладиган
бўлсак, у ерда ҳам ана шундай қўл
учиди, чала-чулпа иш қилинганини
кўрамиз. Қаердаки, ислоҳот
бўлмаса, ўша ерда рақобат йўқ,
 ўша ерда монополия, ўша ерда
коррупция авж олади. Ривожланиш
ҳам, ижобий ўзгариш ҳам
бўлмайди.**

ушлаб, уни охиригача етказиш имкониятига эгамиз. Шунинг учун ўзимизга тегишил соҳаларда назоратни кучайтиրмас бўлмайди.

Мисол учун, қурилишларда хукуқизисиз ишлайтганлар ҳақида меҳнат инспекциясидагилар билмайдими? Албатта, ҳабардор. Чунки улар хисобот топширади. Улар бориб ўрганиши, ишчиларнинг хукуқларини химоя килиши лозим. Нега биз мутасаддилардан бу ҳақида сўрамаймиз, қайта-қайта мұхокама қилмаймиз? Дори-дармон ёки таълим тизимидағи камчиликларни, умуман, электоратимиз манфаатига тегишил соҳаларни бир эмас, қайта-қайта кўрайлик, қатъий масала қўйялик. Қандай бажарилди, нима қилинди, деган рақамлар билан чекланысадан, чуқурлайтирилган ҳолда таҳлил қилиш зарур.

Бу йил давлат бюджети ижроси бўйича Президент қарори чиқди. Ана шу асосида ҳар бир вазирлик ва идоранинг мақсад индикаторлари белгиланган. Мазкур масалани кўриши чоғида куруқ бажарилдими ёки йўқ, дейиши билан чекланыслигимиз керак. Демак, индикатор билан боғлиқ фаолияти истаганча чуқурлайтириб кўришга ваколатимиз бор. Керак бўлса, хисоботларни кўрсатсан. Молиявий фаолият нуқтадан назоридан ҳам ишимишни кўрсатиш вақти келди. Йил бошидан фаолиятимизни ана шу асосида ташкил этиши лозим, деб хисоблайман.

Анвархон ТЕМИРОВ,
Олий Мажлис Қонунчиллик
палатасидаги Ўзбекистон ХДП
фракцияси аъзоси:

— Аввало, ҳар бир ҳудуд раҳбари, ҳар бир масъул ўз зиммасига юқлатилган вазифани баражариши шарт. Бу инкор этиб бўлмас хақиқат. Бирор ҳар доим ҳам ушбу коидага амал қилинмаслиги, одамлардаги бепарвонлик, лоқайдлик ёки "бўлаверади" қабилидаги қарашлар жамиятдаги муаммоларининг асоси сабабиди.

Факат танқид қилиб, ёмонлаб вазиятни яхши томонга ўзгариши имконисиз. Шундай экан, хуласа чиқариш, ўрнак олиш ва назо-

**Зилола УБАЙДУЛЛАЕВА,
"Ўзбекистон овози" мухбири.**

+5
+10
Коракалпогистон
Республикаси
Хоразм

+7
+12
Бухоро
Навоий

+7
+12
Тошкент
Самарқанд
Жиззах
Сирдаре

+10
+15
Қашқадаре
Сурхондаре

+7
+12
Андижон
Наманган
Фарғона

+7
+9
Тошкент
шахри

"ЎЗСУВТАМНОТ" АЖ ДИҚҚАТИГА!

300 ДАН ОРТИҚ ХОНАДОННИНГ

30 ЙИЛЛИК ОРЗУСИ УШАЛАДИМИ?

Узун туманининг "Мустақиллик" маҳалласида яшовчи 300 дан ортиқ хонадонни ичимлик суви муммоси қўйнаб келмоқда. Хотин-қизлар олисларни обиҳаёт ташиса, кимдир улову техникада олиб келади. Бошқа бирор эса тонасини 50-60 минг сўмга сотиб олишга мажбур.

- Утган асрнинг 85-йилларида худудда 25 тонна сифимга эга иншоот ўрнатилганди, - дейди Равшан Тожиев. - Шундан кейин 1 минг 500 нафардан зиёд аҳоли бебаҳо нематдан баҳраманд бўла бозхлаганди. Аммо 1994 йилга келиб минонара ва кудуқ таъминалаб бўлиб қолди. Шундан бўён 1,5-2 километр узоқдаги кудуққа қатнаймиз.

Ёз келиши билан у ҳам курийди-қолади. Ана шундан кейин "томоша" бошланади, денг. "Бакалажка" кўлтиқлаган ўқувчилар, арава сұдраган ёшлар, эшагига "ғоф" ортган ўсмилар - ҳаммаси аралаш-куралаш бўлиб кетади. Бақричақир, юргур-юргур, навбат кутиш...

- Мутасаддиларга мурожаат қилинмади?

- Дардимизни янгиламанг ака, - дейди Фарход Баратов ўзини танишигаракан чукур "үф" тортиб. - Утган йиллар давомида туман вилояти ҳокимликлариға бир неча марта бордик. Сув таъминот бўлими ва Сув таъминот масъулияти чекланган жамиятни масъуллари ҳолимиздан хабардор. Сайёр ва кўума қабулларда бўлганимиз. Нуфузли идораларга шошилинчномалар жўнатишдан армонимиз колмаган.

Афсуски, айтилаётган гап-сўзлар хавога сингиб, берилаётган ваджалар қоғозларда колиб кетапти. Масалан, 2022 йилнинг ёзида сув таъминот бўли-

ми бosh муҳандиси Қўрбонали Ходиев "...Масала икки кунда ечим топишини" ваъда қилган бўлса, туманимиз ҳокими Ҳабибула Бозоров бунёдкорликлар тўлиқ ҳокимлик томонидан амалга оширилишига сўз берганди.

Эҳ-ҳе, шундан кейин ҳам қанчадан-қанча сувлар оқди. Кунлар - ойларга, ойлар йилларга уланаяпти. Аммо ҳанузгача амалий ишдан дарак йўқ.

Ниятлар армонга айланби, орзулар сароб бўлавергани учун 2023 йилда 27 миллион сўмга яқин пул йиғиб, қудуқни қайта кавлатдик. Бургугаш давомида ярим кунни, бир кунни, лойқа сув чиққанди. Маблаг йўқлиги учун яна иш тўхтади-қолди. Қувур оғзи занглаған кетмон билан беркитилган бўлса, жумракларга қоп кийдириб, ип чирмаб ташлағанимиз.

- Жойлардаги ўзгариш, янгиланишларни кўриб, эшишиб ҳавасимиз келади, тўғриси - дейди Юлдуз Умирова. - Бизнинг "Мустақиллик"да ичимлик суви йўқ, симёғочлар кўлблола. Бирон айбимиз бор-микан, деб ўйлаб қоламан.

- Етмиш ўшдаман, - давом этади Зиёдулло Маматкулов. - Олти нафар фарзандимиз бор. Ҳайҳотдек минора кирқ йилча аввал ўрнатилганди. Ўттис йилдан бўён мунгайибина туриди.

- ...Янги йил байрами арафасида аҳоли билан учрашгандим, - дейди Узун туман сув таъминот бўлими бошлиғи Эркин Тўйчиев. - Ҳақиқатан ҳам аҳвол ачинарли. Шунинг учун тегишили чора-тадбирларни кўроямиз.

- Нега натижага бўлмаяпти?

- Узун туман ҳокимининг амалий ёрдами билан ўтган йили 2 минг метр жойга

қувур ётқизилди. Минорани таъмирлаш, маҳсус қудуқ барпо этиш, тизимга улаш ишлари амалга ошмаганидан, тўғриси, хабарим йўқ...

- Сурхондарё сув таъминот масъулияти чекланган жамияти директори Ҳасан Сафаевнинг (айни пайтада собик) 2023 йил 2 июлдаги 10/1717-сони жавоб хатида "...Мустақиллик" маҳалласига 2 минг метр қувур ажратилиб, бир дона насос ўрнатилгани ҳамда 200 га яқин хонадон аҳли тоза ичимлик суви билан таъминланган" баён қилинган.

Бунга нима дейсиз?

- Бўйлим бошлиғи лавозимида иш бошлиғанимга беш ойча бўлди. Кўриб турганингиздек, бирорта хонадонга ҳам тармок тортилмаган. Вилоятдаги маஸуллар нимага асосланиб бундай нотўғри маълумот бергани менга коронгу...

- Аҳвол қачон яхшиланади?

- Янги иншоот ўрнатиш учун таклиф кириғанмиз. Аммо вақтинча шундан фойдалансан бўлади. Бунинг учун қисқа муддатли таъмирлаш-тузатиш ишлари бажарилиши керак. Ишонтириб айтаманки, февраль ойида 30 йиллик орзу ушалиб, 300 дан ортиқ хонадон тоза ичимлик суви билан таъминланади.

Хаёт билан ҳамнафас ва ҳамқадам бўлиш бугун ҳар бир раҳбарнинг фаoliyat мезонига айланishi шарт. Шундагина эътиrozларга ўрин қолмайди. Кўпнинг дарду ташвишига айланган муваммо яқин кунларда ечим топишига умид қиламиз. Мавзуга яхшилик билан қайтишини ният қилганимиз.

Абдумалик ҲАЙДАРОВ,
"Ўзбекистон овози" мухбири.

ТУҒМА КАРЛИКНИ ДАВОЛАШ БЎЙИЧА ОЛАМШУМУЛ НАТИЖАГА ЭРИШИЛДИ

Туғма карлик нуқсони билан дунёга келган 5 нафар бола энди сўз ва товушларни ҳеч қандай эшиши мосламаларисиз тинглаб, талафуз қила олади. Бу оламшумул воқелик генетика мухандислигининг ирсий касалликлар устидан фалабаси, деб баҳоланмоқда.

Мазкур ноёб мулажа усули муаллифлари — АҚШнинг Гарвард тиббиёт мактаби ва Хитойнинг Фудань университети олимлари. "Синхуа" агентлиги хабарига кўра, ушбу инқилобий натижага шанхайлик тадқиқотчилар томонидан яратилган RRG-003 ген препарати туфайли эришилган.

Клиник синовлар мактабгача таълим ёшидаги бунафра туғма карлик нуқсони бор болада ўтказилди. Бунинг учун янги препарат кулоқка инъекция орқали юборилди. Маълум муддат ўтгач, олти бемордан беш нафарида эшишиш ҳамда нутқ функциялари тикланади.

Олимлар олти ойдан кўпроқ вакт давомида барча болалар ахволи ва саломатлигини кузатиб бориши. Ижобий хуолосага келингач, тадқиқот натижалари кенг жамоатчиликка маълум қилинди.

Уларнинг қайд этишича, яратилган дори қулоқни кириллиши билан ўзинчиз қобилияти бир зумда тикланиб қолмайди. Муолажанинг яққол натижалари инъекциядан тўрт ҳафта ўтиб сезила бошлайди.

Аввал жонинорлар, сўнг инсонларда ўтказилган синовлар муваффақиятли кечганига қарамай, мутахассислар янги даволаш усулини дунё бўйлаб оммавий кўллаш учун ҳали бирор эрта, деган хуолосада.

Чунки ген терапиясининг хавфсизлиги ва самарадорлигига тўлиқ ишонч ҳосил қилиш учун яна айрим кўшимча тадқиқот ҳамда кузатувларга эҳтиёж бор. Шу боис у дастлабки босқичда бир неча мамлакатдагина тиббий амалиётга татбиқ этилиши мумкин.

Эслатиб ўтамиз, буғунги кунда дунё бўйича 26 миллион киши тўғма карлиқдан азият чекмоқда. Бундай ташхис қўйилган болалар мияси нормал ривожлана олмайди. Ҳозиргача мазкур нуқсонни бартараф этишда кохлеар имплантларидан бошқа самарали даволаш усули мавжуд эмас. Янги кашфиёт натижаларини эса вақт кўрсатади.

**Соғлиқни сақлаш вазирлиги
Матбуот хизмати.**

1,1 МИЛЛИОН АҲОЛИ

ИЛК БОР ИЧИМЛИК СУВИ БИЛАН ТАЪМИЛАНДИ

"Ўзсувтаъминот" акциядорлик жамияти томонидан "Аҳолини ичимлик суви билан таъминлашда курилиш ишларининг сифати ва тезкорлиги: қўшма лойиҳалар, эришилган натижалар ва ечимини кутаётган масалалар" мавзуида матбуот анжумани ўтказилди.

Анжуманда барча лойиҳаларнинг амалга оширилиши натижасида республигадаги 2 мингдан ортиқ маҳалладаги 1,1 миллион нафар аҳоли илор бор ичимлик суви билан таъминланниб, 2,5 миллион нафар аҳолининг ичимлик сув таъминоти яхшиланганни таъкидланди.

- Мақсадли давлат дастурлари доирасида аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш ва оқова сув хизматларни яхшилаш бўйича 2 минг 598 та объектда 11 минг 207 км ичимлик, 593 км оқова сув тармоқлари ҳамда 1 минг 740 та ичимлик суви, оқова сув иншоотлари курилди ва реконструкция килинди, - дейди "Ўзсувтаъминот" АЖ бошқарма бошлиғи Анвар Мұхамедалиев. - Хусусан, йирик лойиҳалардан "Тўпаланг" сув омбори манбалари хисобига ичимлик сув таъминотини яхшилаш" лойиҳаси доирасида 1,4 трилион сўм хисобига 147 км тармоқ тортлиб, Сарисиё, Денов, Шўрчи, Қўмқўргон туманларининг 273 та маҳалласида истиқомат қилувчи 1,

миллион нафар аҳолининг ичимлик суви таъминоти ва сифати тубдан яхшиланди.

Бундан ташқари, "Зарафшон" дарёси сувидан фойдаланиш хисобига Жиззах вилоятининг ичимлик суви таъминотини яхшилаш" лойиҳаси доирасида Дўстлик, Пахтакор, Мирзачўл туманлари ва Жиззах шахри аҳолисининг ичимлик суви таъминоти ҳам яхшиланди. Шунингдек, ҳалқаро молия институтлари лойиҳалари асосида амалга оширилган ишлар ҳам ётиборга молик. Жумладан, 2023 йилги инвестиция дастурiga кўра, 22 та лойиҳа доирасида жами 425 км ичимлик ва 100 км оқова сув тармоғи қурилган.

Шу билан бирга, 10 та сув таъсисида иншооти ва 19 та оқова сув насос стансиясида, жумладан, Қиброй, Тошкент туманларида 4 тадан ва Зангиота туманида 2 та сув таъсисида иншооти ҳамда Гулистон шахрида 2 та, Янгиер шахрида 6 та, Ширин ва Жиззах шахарларида 2 тадан оқова сув насос стансиясида курилиш ишлари якунланди.

Шунингдек, марказлашмаган ичимлик суви билан таъминланмаган 1 134 та аҳоли яшаш пунктига сув таъминоти корхоналарига тегишили 214 та, юридик ва жисмоний шахсларга тегишили 1 112 та махсус сув ташиш техникалари орқали ичимлик сувининг узлуксиз етказиб берилши таъминланган.

Қолаверса, Андижон вилояти аҳолисининг ичимлик суви билан таъминланганлик дара-

жаси 91 фоизга ва Хоразм вилоятининг бу кўрсаткичи 90 фоизга етказиб.

Шу билан бирга, ичимлик ва оқова сув сифатини назорат қилувчи 20 та лаборатория, жумладан, Бухоро вилоятида 6 та, Тошкент вилоятида 5 та, Сирдаре вилоятида 2 та, Жиззах вилоятида 2 та ҳамда Қоракалпогистон Республикасида 5 та лаборатория Ўзбекистон давлат стандарти талабларига мувофиқ техник жиҳатдан малакалилигини мавzuylash сертификатга эга бўлди.

Анжуманда 2023 йилда истеъмолчиларга кўрсатилаётган хизматлар сифатини ва шаффоғлигини ошириш мақсадида ичимлик ва оқова сув хизматларини